

A bald eagle with its wings spread, standing on a snowy surface next to a carcass. The eagle is facing right, and its wings are fully extended, showing the intricate patterns of its feathers. The background is a soft, out-of-focus landscape of snow and light. The eagle's head is white, and its beak is a bright orange-yellow. Its talons are also orange-yellow and are firmly planted on the snow. To the right of the eagle, a portion of a carcass is visible, showing red meat and dark feathers.

MADÁRTÁVLAT

RAGADOZÓ MADARAK: TOLLAS ARISZTOKRATÁK

▷ SZÖVEG ÉS KÉP: BALÁZS ISTVÁN „BALU”

Mindig is az ornitológusok „kivételezettjei” voltak, és a hétköznapi madárkedvelők esetében sincs ez másképp. A technikai fejlődés ezt a tudományterületet sem hagyta érintetlenül: ma már egy-egy veszélyeztetett vagy más okból nagy érdeklődéstől övezett fajnak külön kutatási és védelmi menedzsmentje, honlapja van, jelentős támogató háttérrel. Érdekes lenne látni, ahogy Alexander Graham Bell vagy épp Herman Ottó rácsodálkozna egy online madártani adatbázisra...

A mai ragadozó madarak kialakulásának csúcspontja valamikor 3–6 millió évvel ezelőtt lehetett, ekkorra főbb morfológiai sajátosságai mellett alapvető viselkedésmintáik is létrejöttek. Jó pár millió éve tehát, hogy a – vonuló madarak évről évre bejárják szokásos égi ösvényeket, a tavaszi és őszi mozgalmak időszakban száz kilométert is megtéve naponta. A komoly igénybevételhez kültakarójuk is remekül alkalmazkodott: tollaik alakja és minősége kiválóan alkalmas a gyors légi manőverezéshez csakúgy, mint – ahogy a keselyűk masszív evezőtollai – a hosszú termikeléshez (energiabefektetés nélküli emelkedéshez és sikláshoz).

A több mint háromszáz fajt számláló társaság rendkívül sokszínű: a trópusokon élő, parányi verébsólymaktól a hatalmas, tízkilós sasokig, keselyűkig számos csoportjukat különítik el. Ezek a tollas vadászok – nem meglepő módon – jobban kedvelik az eldugott, nehezen megközelíthető helyeket. Megtalálni és alaposan megfigyelni őket ezért

A több mint háromszáz fajt számláló társaság rendkívül sokszínű: a trópusokon élő, parányi verébsólymaktól a hatalmas, tízkilós sasokig, keselyűkig számos csoportjukat különítik el.

▶ **MEZEI ÉTKEZDE**
ÖREG TOLLRUHÁS, HÍM
KERECSENSÓLYOM KIADÓS
VETÉSIVARJÚ-LAKOMÁJA KÖZBEN

A már egy évszázada hagyományosnak számító gyűrűzés és az idén krisztusi korba lépett műholdas telemetria alkalmazása továbbra is kiválóan megfér

▶ **HATALMASOK CSETEPATÉJA**
A SOK MÁZSA FRISS TÁPLÁLÉK MELLETT
ÁLTALÁBAN BÉKÉSEN MEGFÉR TÖBB TUCAT
RÉTISAS IS, A DOMINANCIA FENNTARTÁSA
AZONBAN, – NÉMI KAKASKODÁSSAL – NÉHA
ELŐTÉRBE KERÜL

nem könnyű feladat – egyetlen populáció alapsabb megismerése akár évtizedeken is átívelhet. Sok időt kell repülni és autóban zötykölődve tölteni, gyalogolni, mászni és nem utolsósorban távcsővel pásztázni az eget és a látóhatárt. Persze vannak kivételek: előfordult például, hogy csak egy öreg kolostor lépcsőin kellett felkapaszkodni, hogy a fészket ellenőrizhessük.

Hosszabb távú megfigyeléshez a madarakat jelölni kell. A már egy évszázada hagyományosnak számító gyűrűzés és az idén krisztusi korba lépett műholdas telemetria ragadozó madarakon való alkalmazása továbbra is kiválóan megfér egymás mellett. Az első, műholdas adóval ellátott ragadozó madár egy fehérfejű rétisas volt az Egyesült Államokból, ami épp 33 éve kapta akkor még kicsit „fapados” adóját. Azóta persze több tucat faj egyedét látták el apró hátizsákkal azért, hogy pontos képet kaphassunk vonulásukról és elősegíthessük védelmüket.

A NÉV NEM MINDIG KÖTELEZ!

Az élőlények tudományos szintű rendszerezése a 18. században a kettős nevezéktan megalkotásával lépett magasabb szintre Carl von Linné svéd természettudós munkássága nyomán. Az elmúlt pár száz év során azonban egyes tudományos és nemzeti elnevezések kicsit megkoptak, vagy komolyan eljárt felettük az idő. És bár a névcsere sokszor valóban indokolt lenne, a korai elnevezések túl jól rögzültek a fejekben, és a változtatás sokszor nem egyszerű.

A névcsere sokszor valóban indokolt lenne, a korai elnevezések túl jól rögzültek a fejekben, és a változtatás sokszor nem egyszerű.

RAGADOZÓ-PORTRÉK EURÓPÁBÓL ÉS ÉSZAK-AMERIKÁBÓL

1. FIATAL TOLLRUHÁS KÉKES RÉTIHÉJA, 2. ÖREG TOLLRUHÁS TÖRPESÓLYOM, 3. ÖREG TOLLRUHÁS KÉKVÉRCSE TOJÓ,
4. FIATAL TOLLRUHÁS PARLAGI SAS, 5. FIATAL TOLLRUHÁS HÉJA, 6. KÉTÉVES SZIRTI SAS

RAGADOZÓ MADARAK RÖPKÉPEI
HÁROM KONTINENSZRŐL

(EURÓPA, ÁZSIA ÉS ÉSZAK-AMERIKA)

1. FIATAL TOLLRUHÁS BÉKÁSZÓNAS,
2. VEDLÉSBEN LÉVŐ, ÖREG TOLLRUHÁS BARNA KÁNYA,
3. KÍGYÁSZÖLYV,
4. ÖREG TOLLRUHÁS KERECSENSÓLYOM TOJÓ,
5. FIATAL TOLLRUHÁS KÉKES RÉTIHÉJA,
6. ÖREG TOLLRUHÁS VÁNDORSÓLYOM,
7. ÖREG TOLLRUHÁS SZIRTI SAS,
8. FIATAL TOLLRUHÁS PARLAGI SAS,
9. ÖREG TOLLRUHÁS-SZALAGOS FARKÚ ÖLYV

Egy érdekes példa a rótfarkú ölyv esete, amit a tudomány *Buteo jamaicensis* néven ismer. Az elnevezés nem sokkal azután született, hogy az angolok a 18. században kihajóztak Jamaicából, feltehetőleg néhány ott talált példánnyal a fedélzeten. Akkor még fogalmuk sem volt arról, hogy a madár az egész észak-amerikai kontinensen elterjedt. De ilyen példákért nem kell a szomszédba menni, elég csak a hazánkban is élő kígyászölyv nevét górcső alá venni; itt maga az ölyv elnevezés a megtévesztő, mert ez a faj mind méretét, mind viselkedését tekintve közelebb áll a sasok világához. Az egyik legnemesebb eurázsiai madár, a parlagi sas nevében a parlagi elnevezést is simán felválthatná a korábban is használt császár előtag, melyet Rudolf trónörökös, 15 nap a Dunán című, 1890-ben megjelent könyvéből még így ismerhetünk.

FORRÁS: MEFRG (KÖZEL-KELETI SÓLYOMKUTATÓ CSOPORT)

RAGADOZÓK A FÖLD KÖRÜL

A közép-amerikai dzsungel mélyén a földön settenkedő erdei sólyom, a Szahara homokjában egy tevé teteméről felreppenő füles keselyű vagy épp a Sziklás-hegység fölött több ezer méter magasan vitorlázó, széles szárnyú ölyv egytől egyig a ragadozó madarak változatos világát gazdagítják – képviselőikkel egyedül az Antarktiszon nem találkozhatunk.

Egy adott fajt kiválóan jellemez annak elterjedési területe. A kiterjedt területen élő (kozmpolita) fajok egyik emblemikus képviselője a vándorsólyom – mintegy húsz alfaja összesen hat kontinensen van jelen. Más fajok élettere ugyanakkor akár egyetlen apró szigetre korlátozódhat, ilyenre jó példa a mauritiusi vércse vagy a szintén szűk életterű, óriás rétisas a Csendes-óceán északkeleti partvidékén. Az elterjedési terület egyik érdekes válfaja, mikor több ezer kilométerre vagy akár kontinensnyi távolságra találjuk meg költésben lévő képviselőit egyazon fajnak, óriási „fekete lyukkal” a térkép közepén. Erre kiváló példa az észak-amerikai vörösvállú ölyv, melynek az USA keleti és nyugati partvidékén is vannak jelentős állományai, vagy a törpesas, amely a Kárpát-medencéből mint költő faj napjainkra eltűnt, de relatíve egységes eurázsiai és észak-afrikai populációja mellett a 70-es években egy kisebb dél-afrikai állományát is felfedezték.

A ragadozó madarak egyik legismertebb csoportját a sólymok alkotják. Több mint 60 fajuk ismert, bár egyes kutatók szigorúan csak a Falco nemzetségbe tartozó fajokat sorolják ide (közéjük tartozik jelen cikk szerzője is) – számuk így már csak 40 körüli.

Hasonló fajgazdagsággal találkozunk a bolygónkon élő sasok körében is, velük főképp Euráziában és Afrikában találkozhatunk. Míg e két kontinens a legjobb „sasos helynek” számít, addig Észak- és Dél-Amerika ölyvben erős (közel

MŰHOLDAS VÁNDORLÁS

ANGOL ÉS OROSZ KUTATÓK HÁROMÉVES MUNKÁJÁNAK LENYOMATA IVARÉRETT VÁNDORSÓLYMOK MŰHOLDAS NYOMKÖVETÉSÉRŐL. ÁZSIA ÉSZAKI, TUNDRAI RÉSZEIRŐL KIINDULVA

Egy adott fajt kiválóan jellemez annak elterjedési területe. A kiterjedt területen élő (kozmpolita) fajok egyik emblemikus képviselője a vándorsólyom.

A középkorban még a ridegen tartott haszonállatok nem egy szappangyár termékének szolgáltattak alapanyagot elhullásuk után, hanem saját ökoszisztémájukban kerültek „felhasználásra”.

A keselyűk (23 faj 5 kontinensen) nagy testű dögeltakarítók, melyeknek európai fénykora valamikor a középkorban lehetett. Ekkor még a ridegen tartott haszonállatok nem egy szappangyár termékének szolgáltattak alapanyagát elhullásuk után, hanem saját ökoszisztémájukban kerültek „felhasználásra”. A mind sterilebbé váló „természetes” környezet nem kifejezetten könnyíti meg e klasszikus köztisztasági munkát ellátó élőlények mindennapjait. Az óvilági keselyűk csoportjától jól elkülöníthető hét újvilági keselyű közül talán a legérdekesebb a két kondorfaj, melyek pár száz éves természetvédelmi története eléggé eltérő ívet írt le. Észak-Amerika ikonikus madarát, a kaliforniai kondort egy közel három évtizedes természetvédelmi projekt kitarató megvalósításával sikerült megmenteni a kihalástól, s mára 3-400 egyede kering a délnyugati államok égén. Déli rokona, az andoki kondor sorsa bár kevésbé drámaian alakult, sajnos az ő egyedszámuk mára csökkenőben van.

A ragadozó madarak egy jól behatárolható csoportja a rétihéjéké, melyeknek több mint egy tucat képviselője él hat kontinensen – hazánkban 4 fajuk is előfordul. A felszínt pásztázó csoport jellegzetes, imbolygó repülése leginkább egy bizonytalan léptű húsvéti locsolóra emlékeztet.

ÓRIÁS RÉTISAS

NEM TARTOZIK A HOSSZÚ TÁVÚ VONULÓK KÖZÉ. ITT ÉPP KAMCSATKA DÉLI RÉSZÉN RÖPPEM FÉSZKELŐTERÜLETE KÖRNYÉKÉN A NYÁR ELEJÉN

FORRÁS: MME GYÜRÜZÉSI KÖZPONT ÉS BALÁZS ISTVÁN („BALU”)

GYÜRŰS-TÁVLATOK

MAJD 500 GYÜRÜZÖTT, FIATAL KERECSENSÓLYOMRÓL VISSZAJELENTETT FELLELÉSEK TÉRKÉPES MEGJELENÍTÉSE, 10 ÉV MUNKÁJÁT KÖVETŐEN. A MINDÖSSZE TUCATNYI ADAT JÓL MUTATJA, HOGY A GYÜRÜZÉSI ADATOK INDIRECT MÓDON KERÜLNEK VISSZA A RENDSZERBE – SZEMBEN A MŰHOLDAS NYOMKÖVETÉSŰ MADARAK PRECÍZ, DIREKT ADATAIVAL. A GYÜRŰS MADARAKRÓL VISSZAÉRKEZŐ INFORMÁCIÓK VILÁGOSAN JELZIK, HOGY LEGTÖBBJÜK SORSA: LELÖVÉS, ÁRAMÚTÉS, BEFOGÁS... A LEGPRÓZAIABB ANTROPOGÉN TÉNYEZŐK...

(LOMB)KORONÁZÁSI SZERTARTÁS

Ritkán esik szó a ragadozó madarak időszakos otthonairól, a gyakran hatalmas gallyfészkekről, melyek már méretükkel, kivitelükkel és elhelyezkedésükkel is sokat elárulnak tulajdonosaikról. Arról, hogy mennyi idő alatt készül el egy fészke, kevés pontos adat áll rendelkezésünkre, ám annyi biztos, hogy – főképp a keselyűk és a sasok – rendkívüli precizitással dolgoznak, míg a fészkek nem lesz „kulcsrakész”. Általában elmondható, hogy néhány hetet vesz igénybe, mire költözhető állapotba kerül egy ragadozó fészke. Előfordul, hogy egyes években csak tatarozáson, magasztáson esik át a költőhely, különösen akkor, ha a helyszín annyira optimális (például ember által megközelíthetetlen), hogy az adott faj generációkon keresztül visszajár. (Feltéve, hogy a terület eltartóképessége nem romlik számottevően, ugyanis a fajok költési sikerességét ez alapvetően meghatározza, csakúgy, mint a táplálékforrás fészektől való távolsága; bizonyos messzeség fölött a ragadozó madárnak már egyszerűen „nem kifizetődő” a befektetett energia, mert a költés sikerességének esélye jelentősen csökken.)

A fészkek felkutatása időigényes, kitarást igénylő terepi munka, de egy-egy mestermű fellelése sokszor örök élményt jelent az erre fogékony

LÁTOGATÓBAN, ALULRÓL

A FÉSZKEK MEGKÖZELÍTÉSE SOKSZOR KOMOLY FELKÉSZÜLÉST ÉS ERŐNLÉTET IGÉNYEL, IGY AZ ÁRTÉRI ERDŐK RÉTISAS-FÉSZKEINEK „BEVÉTELE” IS

Arról, hogy mennyi idő alatt készül egy fészke, kevés pontos adat áll rendelkezésünkre, ám annyi biztos, hogy – főképp a keselyűk és a sasok – rendkívüli precizitással dolgoznak, míg a fészkek nem lesz „kulcsrakész”.

NEM KELL MINDIG LOMBOSERDŐ

A MEXIKÓBAN IS MEGTALÁLHATÓ BÓBITÁS KARAKARA GYAKRAN ÉPÍTI FÉSZKÉT KAKTUSZOK SZOMSZÉDSÁGÁBA

SZOBORSZERŰEN

AZ ŐREG VÁNDORSÓLYOM TÖKÉLETESEN ÉRZI MAGÁT A SOK SZÁZ ÉVES ANGOL ÉPÜLETEKEN, FŐKÉPP, HA NÉMI EMBERI SEGÍTSÉGET IS KAP A FÉSZKELÉSHEZ; ITT LEGINKÁBB EGY RÉGI VÍZKÖPÖRE EMLÉKEZTET A DÍSZES ALÁFESTÉSSEL...

NÉHA MÉG FA SEM KELL

FÖLDÖN FÉSZKELŐ PUSZTAI SAS MONGÓLIA KÖZÉPSŐ RÉSZÉN

szakembereknek, legyen az akár Kazahsztánban az Aral-tó északi partjának homokfalába kapart kerecsensólyom-fészke, vagy épp a Sziklás-hegységbeli, hatalmas szirti sas fészke: egy adrenalinlökettel mindig képes a felfedezőt megörvendeztetni.

A ragadozók költési szokásainak egyik érdekes jelensége a saját fészket nem építő, illetve fészkeparazita fajok jelenléte – ilyenek a sólymok, amelyek gyakran akár egy szimpla sziklaoromra „pottyantják” tojásaikat, vagy épp más fajok gallyfészkeit foglalják el, ha épp nem egy ember alkotta műfészkebe költöznek be.

Manapság azonban esetenként már ki sem kell mozdulnunk az aszfalt-

Esetenként már ki sem kell mozdulnunk az aszfaltrengetegből, hogy a ragadozók fészkelési szokásait megfigyeljük: egyes, zavarást jól tűrő fajok akár városi környezetben is költésbe kezdenek.

rengetegből, hogy a ragadozók fészkelési szokásait megfigyeljük: egyes, zavarást jól tűrő fajok akár városi környezetben is költésbe kezdenek. Berlin erdőikkel tarkított kerületeiben tucat számú költőnek húják, New York hídjait, idősebb templomait és persze felhőkarcolóit pedig vándorsólymok vették birtokba. Ausztráliában a halászasok a távközlési tornyokat sem restek a maguk képére formálni. A ragadozó madarak városi jelenlétének oka sokszor nagyon prózai: táplálékhiány, fészkelésre alkalmas, mesterséges objektumok és az épített környezet nyújtotta biztonság.

TOJÁSBÓL AZ ÉGBOLTRA

Ahogy a fészkek elhelyezkedése, mérete és kivitele kiválóan jellemzi építőjét, úgy a lerakott tojások száma is sokat elmond egy fajról. A ragadozók testmérete többnyire előrevetíti a faj költési stratégiáját, a fészkek nagyságát azonban sokszor a szezonálisan rendelkezésre álló táplálék és a tojókondíciója is meghatározza. Egy vörös vércse akár 7-8 tojást is lerak, míg a hazánkban kis számban költő kígyászölyv – a másik öt kígyászölyvfajhoz hasonlóan – csupán egyetlen tojást rak. Vannak még náluk is óvatosabb duhajok, így az andoki kondor akár 1-2 év szünetet is beiktat, mielőtt egyetlen tojását a fészkekbe tojja. Nem úgy az afrikai szavannák hosszú lábú fenegyereke, a titkármadár: egy jó évben akár három alkalommal is költésbe kezd, alkalmanként két-három tojással a „fedélzetén”. Érdekes jelenség

KEMÉNY MENET

EGY ÖREG TOLLRUHÁS PRÉRISÓLYOM TOJÓ GYŰRŰZÉSE SOKKAL KOMOLYABB FELADAT LEHET, MINT EGY HATALMAS SZIRTI SAS JELŐLÉSE

HÁZI KOSZT

AZ ELHULLOTT HASZONÁLLATOK KIVÁLÓ TÁPLÁLÉKFORRÁST NYÚJTANAK A MONGOL BARÁTKESÉLYŰKNEK...

JELŐLÉS ELŐTT

A NÉHÁNY HETES RÉTISASFIÓKA NYUGALOMMAL VÁRJA GYŰRŰSJELŐLÉSÉT

DÉL-JEMENI SÓLYOMVÁRTA

AZ ŐSZI VONULÁSI PERIÓDUSBAN SOKAN HETEKET TÖLTENEK SÓLYMOK BEFOGÁSÁVAL A BAB EL-MANDEB TÉRSÉGÉBEN. A SÓLYMOK VONULÁSA KEVÉSSÉ KISZÁMÍTHATÓ, ÍGY A TÜRELEM ÉS A KITARTÁS ELSŐDLEGES, HA VALAKI SZOROSABB KAPCSOLATBA SZERETNE KERÜLNI EGY-EGY VONULÓ RAGADOZÓVAL...

A ragadozó madarak inkubációs ideje 25 és 45 nap között változik, míg a természetesebb fajoknál majd' 60 napot is kitehet, amíg a szülőknek biztosítaniuk kell a tökéletes fészkelési környezetet és mikroklímát a tojások számára.

továbbá, hogy ha a költési periódus korai időszakában nincs eredmény, a ragadozó madarak pótköltésbe kezdenek. Inkubációs idejük 25 és 45 nap között változik, míg a természetesebb fajoknál majd' 60 napot is kitehet, amíg a szülőknek biztosítaniuk kell a tökéletes fészkelési környezetet és mikroklímát a tojások számára.

És még csak ezután jön a fiókanevelés időszaka, ami akár – mint a kaliforniai kondor esetében – fél évig is eltarthat, de a nagy termetű sasok fiókaínak is 2-3 hónap kell, mielőtt először szárnyat bontanak a kék égbolton. A fiatal, első éveiket tapasztoló madaraknak nemcsak a felnőtté válás rögzös útját kell sikerrel venni, de a civilizáció buktatói felett is át kell libbenniük.

MADÁRGYILKOSOK

A ragadozó madarak, ha tehetik, kerülnek az ember közelségét; egyes fajok – kiváló alkalmazkodóképességük mellett – ennek is köszönhetik, hogy nem tűntek el a földtörténet süllyesztőjében. E madarak állományainak változását ennek ellenére több ezer éve befolyásolják antropogén tényezők. Már az ókori Egyiptomban is nagy jelentőséget tulajdonítottak nekik, főképp a sólymok kaptak kiemelt figyelmet; Hórusz istent például sólyomként (máskor emberi testtel és sólyomfejjel) ábrázolták. Mivel ipari méretekben folyt a sólyommúmiák készítése, egy idő után kimerült az utánpótlás, így más ragadozók is terítékre kerültek. A műszeres régészeti vizsgálatoknak köszönhetően ma már tudjuk, hogy sólymokon kívül karvalyok, vörös vércsék, barna rétihéják, ölyvek és egyéb ragadozók is kerültek a balsamozóasztalokra; a becslések szerint százezerrel estek áldozatul kampós csőrűek az egyiptomi istenek imádatának.

A műszeres régészeti vizsgálatoknak köszönhetően ma már tudjuk, hogy sólymokon kívül karvalyok, vörös vércsék, barna rétihéják, ölyvek és egyéb ragadozók is kerültek a balsamozóasztalokra.

VILÁGOS VISZONYOK

AZ ŐREG TOLLRUHÁS RÉTISASRA FELPILLANTÓ DOLMÁNYOS VARJÚ TUDJA, KI AZ ÚR AZ ETETŐHELYEN

BIZSERGETŐ KÖZELSÉG

A PRÉRISÓLYOM BÉKÉSEN VÁRJA AZ ESŐ VÉGÉT EGY ÚJ-MEXIKÓI KÖZÉPFESZÜLTSGŰ ELEKTROMOS OSZLOPON. ESŐBEN MÉG NAGYOBB AZ ÁRAMÜTÉS VESZÉLYE

Sajnos, a ragadozó madarak intenzív pusztítása az újabb időkben sem hagyott alább, világszerte szomorú példák sokaságát lehet említeni a közelmúltból. Skócia szirtisas-állománya a múlt század első felében az intenzív üldözés hatására olyannyira megfogyatkozott, hogy 1924-ben, az első komolyabb automobilos madárfotós-expedíció több ezer megtett kilométer során egyetlen lakott sasfészket sem talált! De Texasban sem volt sokkal rózsásabb a helyzet, itt szintén szirti sasokat pusztítottak el a múlt század 40-es éveinek elején – ezerszámra. Kár azt gondolni, hogy napjainkban nem találkozni hasonló brutalitással: egyedül Európában évente sok tízezer ragadozó madarat mészárolnak le teljesen értelmetlenül, élen Máltával, Ciprussal és Szicíliával, de Grúzia és néhány észak-afrikai ország is ott liheg a nyomukban. Esetenként csupán közvetett módon asszisztálunk a ragadozók pusztulásához – elég a madarakat érő gyakori áramütésekre gondolni.

BALÁZS ISTVÁN „BALU”
ORNITOLÓGUS, RAGADOZÓ
MADARAKKAL ÉS AZOK
VÉDELMEVEL FOGLALKOZIK

Szerencsére vannak pozitív példák is, amikor a gazda vagy földtulajdonos kifejezetten büszke arra, ha földjén egy nemes sas vagy egy gyors sólyom ver tanyát. Dél-afrikai gazdák körében számos helyen dicsekvés tárgya, ha például egy izmos vitézsas telepszik meg a kert végében. Jó példa ez arra, hogy a gyönyörű madarak védelme sok esetben nem komplikáltabb feladat, mint hogy békén kell hagyni őket. A szemléletformálás hosszú távú hatása tehát, úgy tűnik, kezd már kirajzolódni, és ha nem is egyik napról a másikra, de talán lassan rögzül a fejekben, hogy ez a bolygó nem egyetlen faj „játsszótere”...